

Тема 4. Кейс №4. Права та обов'язки здобувачів освіти.

Мета: пригадати з правової теорії визначення понять «права людини», «обов'язки», «свободи»; ознайомити здобувачів освіти з вітчизняною нормативною базою їх прав та обов'язків.

Завдання: розглянути нормативну базу прав та обов'язків здобувачів освіти; навчитися на практиці відстоювати власні освітні права та нести академічну відповідальність, а також навчитися правильно реагувати на утиски академічної свободи.

1. Теоретичний матеріал.

Одним з найперших юридичних документів, в якому було унормовано і визначено права людини, є Загальна декларація прав людини (1948 р.). Відповідно правами людини вважають певні можливості, які обумовлюють існування людини в суспільстві базуючись на принципі рівності. Тобто, це міра можливої поведінки людини в суспільстві. Відповідно обов'язки людини – це міра необхідної поведінки людини, визначеної законом. «Можна все те, що не заборонено законом». Звідси виводимо розуміння того, що свобода людини це певна форма поведінки в суспільстві. Права, обов'язки та свободи людини і громадянина України визначені у Розділі II Конституції України (1996 р.). Коло прав і обов'язків залежить від соціального статусу особи (дитина, дружина, батько, працівник, учень, студент, військовослужбовець, держслужбовець тощо) і регулюється відповідною нормативною базою в державі.

Права та обов'язки здобувачів освіти визначені освітнім законодавством України. Так, відповідно до Закону України «Про освіту» (2017 р.) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> здобувачами освіти є учасники освітнього процесу (вихованці, учні, студенти, курсанти, слухачі, стажисти, аспіранти, докторанти та ін.).

Відповідно до статті 53 Закону України про освіту(2017 р.) здобувачі освіти мають право на:

- навчання впродовж життя та академічну мобільність;
- індивідуальну освітню траєкторію, що реалізується, зокрема, через вільний вибір видів, форм і темпу здобуття освіти, закладів освіти і запропонованих ними освітніх програм, навчальних дисциплін та рівня їх складності, методів і засобів навчання;
- якісні освітні послуги;
- справедливе та об'єктивне оцінювання результатів навчання;
- відзначення успіхів у своїй діяльності;
- свободу творчої, спортивної, оздоровчої, культурної, просвітницької, наукової і науково-технічної діяльності тощо;
- безпечні та нешкідливі умови навчання, утримання і праці;
- повагу людської гідності;
- захист під час освітнього процесу від приниження честі та гідності, будь-яких форм насильства та експлуатації, булінгу (цькування), дискримінації за

будь-якою ознакою, пропаганди та агітації, що завдають шкоди здоров'ю здобувача освіти;

- отримання соціальних та психолого-педагогічних послуг як особа, яка постраждала від булінгу (цькування), стала його свідком або вчинила булінг (цькування);

- користування бібліотекою, навчальною, науковою, виробничою, культурною, спортивною, побутовою, оздоровчою інфраструктурою закладу освіти та послугами його структурних підрозділів у порядку, встановленому закладом освіти відповідно до спеціальних законів;

- доступ до інформаційних ресурсів і комунікацій, що використовуються в освітньому процесі та науковій діяльності;

- забезпечення стипендіями у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

- трудову діяльність у позанавчальний час;

- збереження місця навчання на період проходження строкової військової служби, військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період, військової служби за призовом осіб із числа резервістів в особливий період;

- особисту або через своїх законних представників участь у громадському самоврядуванні та управлінні закладом освіти;

- інші необхідні умови для здобуття освіти, у тому числі для осіб з особливими освітніми потребами та із соціально незахищених верств населення.

Здобувачі освіти зобов'язані:

- виконувати вимоги освітньої програми (індивідуального навчального плану за його наявності), дотримуючись принципу академічної доброчесності, та досягти результатів навчання, передбачених стандартом освіти для відповідного рівня освіти;

- поважати гідність, права, свободи та законні інтереси всіх учасників освітнього процесу, дотримуватися етичних норм;

- відповідально та дбайливо ставитися до власного здоров'я, здоров'я оточуючих, довкілля;

- дотримуватися установчих документів, правил внутрішнього розпорядку закладу освіти, а також умов договору про надання освітніх послуг (за його наявності);

- повідомляти керівництво закладу освіти про факти булінгу (цькування) стосовно здобувачів освіти, педагогічних, науково-педагогічних, наукових працівників, інших осіб, які залучаються до освітнього процесу, свідком яких вони були особисто або про які отримали достовірну інформацію від інших осіб.

Здобувачі освіти ВСП «КРФК НАУ» мають також інші права та обов'язки, передбачені установчими документами закладу освіти такими, як: «Положення про ВСП «КРФК НАУ», « Умови доступності коледжу для навчання осіб з особливими освітніми потребами», «Положення про опитування щодо якості

освітньої діяльності», «Положення про запобігання та виявлення корупції», «Правила внутрішнього розпорядку», «Правила призначення та виплати стипендії», «Положення про старшинський склад», «Положення про дисциплінарну раду», «Положення про протидію булінгу», «Положення про психологічну допомогу курсантам (студентам) та працівникам коледжу», «Положення про курсантське самоврядування», «Кодекс етики та корпоративної культури», «Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин» та ін.

З нормативно-правовою базою стосовно прав та зобов'язань здобувачів освіти ВСП «КРФК НАУ» більш детально можна ознайомитись на сайті коледжу: <http://kk.nau.edu.ua/article/148> .

2. Рефлексія.

Ситуація. Здобувача освіти відрахували з коледжу. Нажаль, такі ситуації бувають. Гнів на себе, адміністрацію, викладачів, розпач, розчарування...Що ж тепер робити? Куди йти за правовою допомогою?

Пропонуємо поради в вирішення даної ситуації в добірці питань:

1. Хто наділений правом приймати рішення про відрахування з коледжу?
2. Чи унормовано порядок відрахування здобувачів освіти з коледжу?
3. Чи відрізняються процедури відрахування неповнолітніх і повнолітніх здобувачів освіти в коледжі?
4. Яка роль та повноваження педагогічної ради коледжу/методичної ради відділення в прийнятті рішення про відрахування?
5. Які підстави можуть послугувати приводом для відрахування здобувача освіти з коледжу?
6. Чи можливе відрахування курсанта (студента), який навчається за кошти фізичних чи юридичних осіб?
7. Чи має здобувач право на відновлення права на навчання в коледжі після відрахування?

І так:

1. Хто наділений правом приймати рішення про відрахування з коледжу?

Правом відрахування здобувача освіти з закладу освіти наділений директор (начальник) закладу освіти за поданням завідувача відділення, на якому навчається здобувач освіти.

2. Чи унормовано порядок відрахування здобувачів освіти з коледжу?

Так. В коледжі відрахування здобувачів проводиться відповідно до Закону України «Про фахову передвищу освіту» (2019 р.) (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text>) та Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.) (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>).

3. Чи відрізняються процедури відрахування неповнолітніх і повнолітніх здобувачів освіти в коледжі?

Відрахування неповнолітніх здобувачів освіти відрізняється. Неповнолітніх здобувачів відрахувати з закладу освіти можливо тільки при наявності довідки-дозволу із Служби у справах дітей.

4. Яка роль та повноваження педагогічної ради коледжу/методичної ради відділення в прийнятті рішення про відрахування?

На педагогічній раді коледжу/методичній раді відділення обговорюються причини відрахування здобувачів освіти на підставі результатів заліково-екзаменаційної сесії, які надає завідувач відділенням стосовно академічних заборгованостей та виноситься рішення щодо конкретного здобувача освіти.

5. Які підстави можуть послугувати приводом для відрахування здобувача освіти з коледжу?

Підставами відрахування здобувача освіти відповідно до статті 44 Закону України «Про фахову передвищу освіту» (2019 р.) є:

Стаття 44. Відрахування, переривання навчання, поновлення і переведення здобувачів фахової передвищої освіти

1. Підставою для відрахування здобувача фахової передвищої освіти є:

- 1) завершення навчання за відповідною освітньо-професійною програмою;
- 2) власне бажання;
- 3) переведення до іншого закладу фахової передвищої освіти або до закладу професійної (професійно-технічної) освіти, загальної середньої освіти (для здобувачів фахової передвищої освіти, які зараховані на основі базової середньої освіти, протягом першого і другого років навчання);
- 4) невиконання індивідуального навчального плану;
- 5) порушення умов договору про надання освітніх послуг, який є підставою для зарахування;
- 6) порушення академічної доброчесності;
- 7) стан здоров'я (за наявності відповідного висновку);
- 8) інші випадки, визначені законом.

Та статті 46 Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.):

Стаття 46. Відрахування, переривання навчання, поновлення і переведення здобувачів вищої освіти

1. Підставами для відрахування здобувача вищої освіти є:

- 1) завершення навчання за відповідною освітньою (науковою) програмою;
- 2) власне бажання;
- 3) переведення до іншого навчального закладу;
- 4) невиконання індивідуального навчального плану;
- 5) порушення умов договору (контракту), укладеного між закладом вищої освіти та особою, яка навчається, або фізичною (юридичною) особою, яка оплачує таке навчання;
- 6) інші випадки, передбачені законом.

6. Чи можливе відрахування здобувача освіти, який навчається за кошти фізичних чи юридичних осіб?

Так, можливе, відповідно до чинного законодавства. Підпункт 5 статті 44 Закону України «Про фахову передвищу освіту» (2019 р.) та підпункт 5 статті 46 Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.).

7. Чи має здобувач право на відновлення права на навчання в коледжі після відрахування?

Так, здобувач освіти може бути поновлений на навчання до закладу освіти після відрахування на підставі написаної ним заяви на ім'я начальника коледжу. На підставі підписаної начальником коледжу заяви видається наказ про поновлення здобувача освіти у навчанні. Поновлення на навчання відрахованих здобувачів освіти відбувається тільки в канікулярний період.

Підготували:

к.п.н. Л. Висоцька,

юрисконсульт Я. Гринчук